

Sygn. akt I AGa 114/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 października 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Dariusz Małkiński
Sędziowie	:	SSA Elżbieta Bieńkowska (spr.) SSA Bogusław Suter
Protokolant	:	Urszula Westfal

po rozpoznaniu w dniu 5 października 2018 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) **S.A. w K.**

przeciwko (...) **w B.**

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie

z dnia 28 lutego 2018 r. sygn. akt V GC 246/17

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Olsztynie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

(...)

Sygn. akt I AGa 114/18

UZASADNIENIE

Powód – (...) sp. z o.o. w K. wnosił o zasądzenie od pozwanego – (...) B. kwoty 432.534,86 zł. W uzasadnieniu pozwu wskazał, że w wyniku przeprowadzonego postępowania o udzielenie zamówienia w trybie przetargu nieograniczonego na podstawie regulaminu zamówień na wykonanie robót budowlanych, zawarł z pozwanym dnia 1 października 2015 r. umowę o dzieło w postaci wykonania i opracowania audytu energetycznego oraz dokumentacji projektowo-wykonawczej w zakresie docieplania ścian styropianem, docieplania stropu piwnic, wymiany stolarki okiennej w częściach wspólnych i piwnicznych, dokumentacji wykonania węzła centralnego ogrzewania wraz z przeniesieniem praw autorskich, nadzorem autorskim z późniejszym wykonaniem prac termomodernizacyjnych w

budynkach pozwanej spółdzielni. W ramach umowy powód zobowiązany był do wykonania dokumentacji w zakresie audytu energetycznego, dokumentacji projektowej, przygotowania dokumentacji aplikacyjnej. Dokumentacja ta została sporządzona, jednakże decyzją (...) (...) dokumentację tę wraz z wnioskiem o dofinansowanie, z uwagi na braki formalne wniosku, pozostawiono bez rozpoznania. Wobec pozostawienia bez rozpoznania wniosku powód wielokrotnie zgłaszał pozwanemu gotowość do ponownego przygotowania wniosku o dofinansowanie w ramach kolejnego naboru wniosków o dofinansowanie projektów w trybie konkursu. Powód poinformował pozwanego o nowym naborze wniosków o dofinansowanie projektów, jednocześnie zadeklarował gotowość ponownego przygotowania wniosku o dofinansowanie projektu. Mimo to pozwany pismem z dnia 15 grudnia 2016 r. wystosował do powoda oświadczenie, w którym wskazał, że w związku z negatywnym rozpatrzeniem wniosku o dofinansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, w wyniku niespełnienia wymogów formalnych wniosku przygotowanego przez powoda, kończy współpracę w zakresie zawartej dnia 1 października 2015 r. umowy. Uznając, że umowa została wykonana powód dochodzi należności w wysokości 329.025 zł brutto jako wynagrodzenia umownego oraz kwoty 93.172,50 zł tytułem wynagrodzenia za roboty dodatkowe, należności w wysokości 10.000 zł tytułem uiszczzonego wadium przekształconego następnie w zabezpieczenie należytego wykonania przedmiotu umowy oraz kosztów odzyskania należności w łącznej wysokości 337,36 zł.

Pozwany - (...)w B. wnosił o oddalenie powództwa w całości. Potwierdził treść zawartej umowy oraz jej przedmiot. Zarzucił, że zawarta między stronami umowa nie została wykonana, gdyż nie został osiągnięty rezultat w postaci akceptacji sporządzonych dokumentów przez Urząd Marszałkowski Województwa (...) pod względem formalnym. W efekcie dokumentacja sporządzona przez powodową spółkę wraz z wnioskiem o dofinansowanie, decyzją instytucji zarządzającej - Urzędu Marszałkowskiego pozostawiona została bez rozpoznania, a tym samym nie była badana pod względem merytorycznym i pod kątem ewentualnego przyznania dofinansowania. Z tego względu pozwany odmówił wypłaty wynagrodzenia.

Wyrokiem z dnia 28 lutego 2018 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie oddalił powództwo (pkt 1) i zasądził od powoda ma rzecz pozwanego kwotę 10.817 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt 2).

Sąd ustalił, że dnia 1 października 2015 r. strony zawarły umowę, na podstawie której powód zobowiązał się wykonać audyt energetyczny, dokumentację projektową oraz przygotować dokumentację aplikacyjną. Audyt energetyczny miał obejmować wykonanie opracowania audytu energetycznego spełniającego wymogi ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów, ocenę techniczną istniejącego obiektu pod kątem zamierzenia termomodernizacyjnego, inwentaryzację budowlano architektoniczną w zakresie niezbędnym do opracowania audytu energetycznego. Dokumentacja projektowa obejmowała opracowanie projektu oraz projektu wykonawczego w zakresie docieplenia ścian styropianem stropu, piwnic, wymiany stolarki okiennej budynków pozwanej spółdzielni. Przygotowanie dokumentacji aplikacyjnej sprowadzało się m.in. do sporządzenia wniosku o dotację na podstawie Programu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa (...) na lata 2014-2020.

W § 3 umowy strony przewidziały, że powód zobowiązany był przekazać pozwanemu całość dokumentacji nie później niż na 5 dni przed upływem terminu określonego w ogłoszeniu na realizację projektu. W ust. 2 § 3 umowy strony ustaliły, że za termin realizacji zadania uważa się datę odbioru końcowego całości zadania określonego niniejszą umową, to jest po akceptacji dokumentacji pod względem formalnym w projekcie. W ust. 3 § 3 strony ustaliły, że powód będzie zobowiązany do dokonywania wszelkich poprawek i korekt dokumentacji będącej przedmiotem umowy stosownie do poleceń i wskazań instytucji pośredniczącej. Z kolei w ust. 4 tegoż paragrafu pozwany upoważnił powoda do złożenia w jego imieniu dokumentacji do instytucji pośredniczącej oraz do podejmowania wszelkiej korespondencji z instytucją w celu uzyskania akceptacji projektu. W § 7 umowy strony określiły wynagrodzenie ryczałtowe za wykonaną dokumentację w wysokości 329.025 zł. W § 8 umowy strony stwierdziły, że rozliczanie usługi za całość dokumentacji wraz ze studium wykonalności projektu i wnioskiem o płatność będzie na podstawie faktury i protokołu odbioru po uzyskaniu pozytywnej opinii formalnej przez instytucję pośredniczącą w projekcie. Należność za wykonaną usługę uregulowana będzie na podstawie przedłożonej faktury, a jej płatność nastąpi w terminie 30 dni od dnia otrzymania przez zamawiającego decyzji o przyjęciu dokumentacji przez instytucję pośredniczącą.

Dalej Sąd ustalił, że dnia 29 marca 2016 r. zarząd województwa (...), jako instytucja zarządzająca regionalnym programem operacyjnym województwa (...) na lata 2014-2020, ogłosiła konkurs na dofinansowanie projektów ze środków regionalnego programu operacyjnego województwa (...) na lata 2014-2020 z zakresu osi priorytetowej 4 - efektywność energetyczna. Wartość kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów w konkursie wynosi 8.523.475 EUR. Ustalono termin składania wniosków od 29 kwietnia 2016 r. do 30 maja 2016 r. Informacje szczegółowe dotyczące zasad przygotowania składania wniosków o dofinansowanie projektów oraz procedury przebiegu konkursu zawierał regulamin konkursu.

Wykonana przez powoda dokumentacja wraz z wnioskiem o dofinansowanie została złożona w przewidzianym terminie w Urzędzie Marszałkowskim Województwa (...) w O..

Pismem z dnia 11 lipca 2016 r. Urząd Marszałkowski poinformował pozwanego, że wniosek o dofinansowanie projektu jest niekompletny, zawiera uchybienia w zakresie wymogów formalnych. W dalszej części tegoż pisma w pkt 1-9 sprecyzowano braki formalne wniosku. W końcowej części pisma wskazano, że w przypadku pojawienia się pytań lub wątpliwości dotyczących przedmiotowej sprawy istnieje możliwość kontaktu z pracownikiem biura projektów energetyka i rewitalizacja departamentu Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, wskazano stosowny numer telefonu. W piśmie tym wskazano także, że uzupełniony wniosek o dofinansowanie projektu należy dostarczyć w terminie 7 dni licząc od dnia następującego po dniu otrzymania przez wnioskodawcę niniejszego pisma. Poinformowano jednocześnie, że jest to ostateczna możliwość złożenia poprawek do wniosku. W razie niedostarczenia uzupełnionych dokumentów w terminie wniosek zostanie pozostawiony bez rozpoznania.

Pismem z dnia 2 września 2016 r. Urząd Marszałkowski poinformował pozwanego, że wniosek o dofinansowanie projektu pozostawia się bez rozpoznania z uwagi na nieuzupełnienie braków wskazanych w piśmie z dnia 11 lipca 2016 r. W uzasadnieniu tegoż pisma wskazano, że instytucja zarządzająca dokonała ponownej weryfikacji dokumentów w zakresie spełnienia przez projekt wymogów formalnych i stwierdziła uchybienia. W dalszej części pisma wyszczególniono uchybienia formalne, które nie zostały usunięte i stały się podstawą pozostawienia wniosku bez rozpoznania. W związku z powyższym poinformowano pozwanego, że dokumentację należy odebrać w departamencie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w terminie 14 dni od otrzymania pisma.

W świetle tak ustalonych okoliczności Sąd uznał żądanie powoda za bezzasadne. Rozstrzygnięcie w sprawie oparł na zgromadzonej w aktach dokumentacji, niekwestionowanej przez żadną ze stron. W rezultacie Sąd zrezygnował z przeprowadzenia dowodów osobowych, uznając, że ich przeprowadzenie nie wniosłoby niczego innego ponad treść dokumentów, a przy tym przedłużyłoby tok postępowania.

Oceniając treść zawartej między stronami umowy z dnia 1 października 2015 r., w szczególności § 3 umowy Sąd uznał, że oczekiwanym przez stronę pozwaną rezultatem było sporządzenie dokumentacji pod względem wymogów formalnych, mającej na celu uzyskanie dofinansowania zaplanowanego przez pozwanego projektu w postaci pozwalającej na uzyskanie akceptacji instytucji pośredniczącej. Rezultatem umowy nie miało być zatem uzyskanie dofinansowania, a jedynie przejście do kolejnego etapu rozpatrywania wniosku pod względem merytorycznym, przy czym niezbędnym warunkiem przejścia do tego kolejnego etapu było „dopracowanie” dokumentacji pod względem wymogów formalnych, które to wymogi określone zostały w regulaminie konkursu. Sąd nie miał też wątpliwości, że przygotowana przez powoda dokumentacja dotknięta była szeregiem braków formalnych. Zaznaczył, że również poprawiona przez powoda dokumentacja nie spełniała takich wymogów, co doprowadziło do pozostawienia wniosku pozwanego bez rozpoznania, a w konsekwencji wniosek ten został wyłączony z procedury decyzyjnej co do dofinansowania środkami unijnymi.

Sąd uznał, że w ramach realizacji umowy powód nie osiągnął przewidzianego umową rezultatu, dlatego też umowa nie została wykonana. Stwierdził, że terminem wykonania umowy był dzień akceptacji dokumentacji pod względem formalnym przez instytucję pośredniczącą, a więc dopuszczenie do merytorycznego etapu rozpoznania wniosku w ramach konkursu ogłoszonego dnia 29 marca 2016 r.

Sąd nie podzielił przy tym tezy powoda, że w ramach umowy istniała możliwość uczestniczenia w kolejnych konkursach „aż do skutku”, gdyż w chwili zawierania umowy strony nie miały wiedzy o ilości konkursów w ramach projektu.

O kosztach procesu orzeczono stosownie do treści art. 98 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł powód. Zaskarżył wyrok w całości. Wnosił o jego zmianę i orzeczenie co do istoty poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty w łącznej wysokości 432.534,86 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w transakcjach handlowych liczonymi od dnia 2 maja 2017 r. do dnia zapłaty. Ponadto domagał się: rozpoznania niezaskarżalnego zażaleniem postanowienia Sądu Okręgowego oddalającego wnioski o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków: A. J., L. B., K. S. i A. N. oraz przesłuchania strony Prezesa Zarządu powoda R. G., przeprowadzenia dowodów, tj. pism (...) w B. z dnia 27 sierpnia 2015 r., (...) oraz 28 sierpnia 2015 r. (...) stanowiących odpowiedź na zapytania (...) (...) Sp. z o.o. do ogłoszonego przetargu oraz ww. zapytania (dokumenty pobrane ze strony internetowej pozwanego) oraz wydruku ze strony (...) wraz z listą wniosków o dofinansowanie projektów złożonych w konkursie (...) w ramach (...) Efektywność energetyczna Działania 4.3 Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków Poddziałania 4.3.2 Efektywność energetyczna w budynkach mieszkalnych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa (...) na lata 2014-2020, w której to na pozycji 18 i 75 znajduje się pozwany, który złożył dokumentację przygotowaną przez powoda na okoliczność wykazania, iż zamawiający (pozwany) na etapie ogłoszenia przetargu i konstruowania wzoru umowy nie przewidywał rezygnacji z aplikowania o dotację w dalszych konkursach oraz iż celem zamawiającego i wykonawcy miało być dążenie do uzyskania wskazanego rezultatu, jakim było uzyskanie pozytywnej oceny formalnej instytucji pośredniczącej, pozwany korzysta z pracy powoda startując w kolejnych konkursach. Powód wnosił także o zasądzenie od pozwanego zwrotu kosztów postępowania według norm prawem przepisanych, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

W zakresie wniosku ewentualnego domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania cywilnego. Wnosił również o uzupełnienie i powtórzenie postępowania dowodowego poprzez:

a) dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków: A. J., L. B., K. S. i A. N. oraz przesłuchania strony Prezesa Zarządu powoda R. G.;

b) dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów dokumentów w postaci pism (...) w B. z dnia 27 sierpnia 2015 r., (...) oraz 28 sierpnia 2015 r. (...) stanowiących odpowiedź na zapytania (...) (...) Sp. z o.o. do ogłoszonego przetargu oraz ww. zapytania (dokumenty pobrane ze strony internetowej pozwanego);

c) wydruku ze strony (...) budynkach-mieszkalnych wraz z listą wniosków o dofinansowanie projektów złożonych w konkursie (...) w ramach (...) Efektywność energetyczna Działania 4.3 Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków Poddziałania 4.3.2 Efektywność energetyczna w budynkach mieszkalnych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa (...) na lata 2014-2020, w której to na pozycji 18 i 75 znajduje się pozwany, który złożył dokumentację przygotowaną przez powoda.

Skarżonemu orzeczeniu powód zarzucił:

I. naruszenie przepisów postępowania mających wpływ na treść rozstrzygnięcia, tj.:

1. art. 227 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku dowodowego powoda o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków: A. J., L. B., K. S. i A. N. na okoliczności wskazane w pozwie z dnia 31 lipca 2018 r. oraz dalszym piśmie procesowym wadliwie oceniając, iż dowody nie mają istotnego wpływ, co wpłynęło na błędne ustalenie stanu faktycznego sprawy oraz nieprawidłowe przyjęcie, iż rezultat umowy nie został osiągnięty w wyniku zawinionego działania powoda,

2. art. 227 k.p.c. w zw. z art. 299 i 302 § 1 k.p.c. poprzez oddalenie dowodu z przesłuchania strony powodowej Prezesa Zarządu R. G., pomimo iż strona ta stawiała się na posiedzenie przed zamknięciem przewodu sądowego, a jak okazało się na etapie uzasadnienia wyroku Sądu nie wszystkie okoliczności zostały wyjaśnione w toku procesu, co wpłynęło na błędne ustalenie stanu faktycznego sprawy,

3. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnej i kompleksowej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w tym podniesionych przez powoda twierdzeń o braku należytego współdziałania przez pozwanego w realizacji umowy oraz przeszkodach w realizacji umowy powstałych po stronie zamawiającego, dążeniu przez stronę powodową do należytego wykonania umowy oraz zgłaszanej przez powoda gotowości do wykonania dzieła, co miało wpływ błędnie ustalony stan faktyczny sprawy, a w konsekwencji na wynik rozstrzygnięcia sprawy,

4. art. 328 § 2 k.p.c. poprzez brak wskazania w uzasadnieniu zaskarżonego rozstrzygnięcia przyczyn, dla których sąd nie uznał żądania powoda co do zasądzenia na jego rzecz kwoty wynagrodzenia za roboty dodatkowe, które przekroczyły w 1/3 wysokość przewidzianego przez strony wynagrodzenia;

II. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

1. art. 65 § 2 k.c. w zw. z § 3 ust. 2 umowy poprzez wadliwą wykładnię umowy wiążącą strony i błędne określenie terminu jej wykonania poprzez przyjęcie, iż intencją stron był udział jedynie w jednym konkursie dotacyjnym, co miało wpływ na błędne przyjęcie, iż powód nie wywiązał się w całości z nałożonego na niego świadczenia,

2. art. 627 k.c. w zw. z art. 58 § 2 k.c. i art. 353¹ k.c. w zw. z § 8 umowy poprzez jego niezastosowanie, a w konsekwencji niedokonanie przez sąd ustalenia, iż zawarte w umowie o dzieło postanowienie uzależniające termin zapłaty wynagrodzenia wykonawcy przez zamawiającego od zdarzenia przyszłego i niepewnego jest bezwzględnie nieważne,

3. art. 639 k.c. w zw. z art. 354 § 2 k.c. w zw. z art. 5 k.c. poprzez ich niezastosowanie i niewłaściwe przyjęcie, że pozwany nie miał obowiązku współdziałania w wykonaniu zobowiązania wynikającego z umowy, w szczególności poprzez przyjęcie, że niewykonanie dzieła mimo gotowości po stronie powoda nie nastąpiło z przyczyn dotyczących zamawiającego, który dobrowolnie zrezygnował z osiągnięcia celu umowy,

4. art. 632 § 2 k.c. w zw. z art. 357¹ k.c. poprzez ich niezastosowanie i nie zasądzenie na rzecz powoda wynagrodzenia za roboty dodatkowe nieobjęte umową, a które zostały wykonane na dodatkowe zlecenie strony pozwanej.

W odpowiedzi na apelację pozwany wnosił o jej oddalenie w całości jako niezasadnej i zasądzenie od powoda na swoją rzecz kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych. Domagał się również pominięcia (nieuwzględnienia) jako dowodu w sprawie, załączonego do apelacji pisma stanowiącego wydruk ze strony rpo.warmia.mazury.pl wraz z listą wniosków o dofinansowanie w konkursie (...) w oparciu o przepis art. 381 k.p.c., a także z uwagi na fakt, iż pismo to pozostaje bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się zasadna.

Najistotniejszy, z punktu widzenia zasadności apelacji, jest zawarty w niej zarzut obrazy art. 65 § 2 k.c. Zagadnieniem kluczowym w tej sprawie jest bowiem zrekonstruowanie - w oparciu o dyrektywy interpretacyjne określone w art. 65 § 1i 2 k.c. - treści umowy zawartej przez strony w dniu 1 października 2015 roku, z której powód wywodzi dochodzone roszczenie o zapłatę umówionego wynagrodzenia oraz wynagrodzenia za wykonane roboty dodatkowe, tj. nie objęte umową.

Sąd pierwszej instancji w istocie zaniechał wykładni umowy. Odwołując się jedynie do jej literalnego brzmienia, uznał, że „Treść zawartej pomiędzy stronami umowy z dnia 1.10.2015 roku, a w szczególności treść § 3 nie może pozostawiać

żadnych wątpliwości co do tego, że oczekiwanym przez stronę pozwaną rezultatem było sporządzenie dokumentacji pod względem wymogów formalnych (...) w takiej postaci aby uzyskała akceptację instytucji pośredniczącej.”, by dojść ostatecznie do wniosku, że „...umowa o dzieło nie została wykonana, gdyż nie został osiągnięty jej rezultat w określonym umową terminie.”

Sąd postąpił zatem - jak się wydaje – zgodnie z zasadą *clara non sunt interpretanda* („to, co jasne, nie wymaga wyjaśniania”). Wprawdzie formalnie powołał przepis art. 65 § 2 k.c., ale rekonstruując zamiar stron (a w zasadzie jedynie zamiar pozwanego) wskazał, że wynika on z treści § 3 ust. 2 umowy oraz zasad doświadczenia życiowego.

Pogląd o niestosowaniu art. 65 k.c., gdy brzmienie umowy jednoznacznie uzewnętrznia zamiar stron i cel umowy, obecny był wprawdzie w judykaturze, jednakże aktualnie zarówno w orzecznictwie, jak i w doktrynie przeważa stanowisko, że wykładni podlega każde oświadczenie woli, niezależnie od formy w jakiej zostało złożone. Bez wcześniejszej interpretacji nie wiadomo bowiem, czy istotnie jest ono jasne. Ponadto to, co pozornie jasne, może okazać się niejednoznaczne w świetle okoliczności sprawy, a nadto wypowiedź jasna dla jednej osoby może budzić wątpliwości u innej.

Niniejsza sprawa jest zresztą przykładem tego, że postanowienia umowy strony rozumieją odmiennie i to właśnie jest sednem sporu.

Podstawą interpretacji oświadczeń woli złożonych w formie pisemnej w pierwszej kolejności jest tekst dokumentu, ale wykładnia nie może się do niego ograniczać. Art. 65 § 2 k.c. nakazuje bowiem przy interpretacji oświadczenia woli brać pod uwagę „okoliczności w których ono zostało złożone”, a na tym tle raczej badać jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na dosłownym jej brzmieniu. Przepis ten niewątpliwie pozwala uwzględniać pozatekstowe okoliczności, w tym cel jaki strony miały na uwadze przy zawieraniu umowy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 1997 r., I CKN 815/97, OSNC 1999, Nr 2, poz. 38), na który składają się w szczególności dotychczasowe doświadczenia stron, ich status, przebieg negocjacji (por. wyrok Sądu Najwyższego z 3 września 1998 r., I CKN 815/97, OSNC 1999, Nr 2, poz. 38). Dla stwierdzenia zgodnej woli stron mogą mieć też znaczenie ich wcześniejsze i późniejsze oświadczenia oraz zachowania, w tym sposób wykonywania umowy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 2016 r., I CSK 802/15, nie publ.) czyli tzw. kontekst sytuacyjny.

Ustalenie wymienionych okoliczności istotnych z punktu widzenia wykładni umowy wymaga sięgnięcia do innych – poza dokumentem umowy – środków dowodowych, między innymi dowodu ze świadków i przesłuchania stron.

Nie respektując wyżej wymienionych reguł, Sąd pierwszej instancji oddalił wnioski obu stron o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków i dowodu z przesłuchania stron. Ta decyzja Sądu jest słusznie kontestowana przez skarżącego drodze zarzutu naruszenia art. 227 k.p.c. i art. 299 k.p.c.

Zarówno dowód ze świadków, jak i dowód z przesłuchania stron zgłoszony został dla stwierdzenia okoliczności - w ocenie Sądu Apelacyjnego – istotnych w procesie wykładni umowy.

Dowody osobowe miały być przeprowadzone m.in. na okoliczność wykonania przez powoda zobowiązania w zakresie każdej z trzech części zamówienia, w tym wykonania zobowiązania w terminie, współdziałania przy realizacji przedmiotu umowy oraz odmowy złożenia wniosku o dofinansowanie projektu w ramach kolejnego naboru wniosków, gotowości powoda do ponownego wystąpienia z wnioskiem o dofinansowanie projektu. Te wszystkie okoliczności niewątpliwie mogłyby być pomocne przy ustalaniu jak strony pojmowały oświadczenie woli w chwili jego złożenia.

Zasygnalizować tu należy, że dowód ze świadków oraz z przesłuchania stron zgłoszony został przez powoda ponadto dla stwierdzenia konieczności wykonania prac dodatkowych nie objętych przedmiotem umowy, ich zakresu i wysokość poniesionych kosztów na ich wykonanie, co zupełnie uszło uwagi Sądu.

Na tle przepisu art. 65 k.c., określającego ogólne reguły interpretacyjne prowadzące do ustalenia znaczenia oświadczeń woli, w orzecznictwie przyjmuje się kombinowaną metodę wykładni oświadczeń woli, opartą na kryteriach

subiektywnych i obiektywnych. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 29 czerwca 1995 roku, sygn. III CZP 66/95 (OSNC 1995 /12/168), stosowanie kombinowanej metody wykładni do czynności prawnych *inter vivos* obejmuje dwie fazy. W pierwszej fazie sens oświadczenia woli ustala się mając na uwadze rzeczywiste ukonstytuowanie się znaczenia między stronami. Oznacza to, że uznaje się za wiążący sens oświadczenia woli, w jakim zrozumiała go zarówno osoba składająca, jak i odbierająca to oświadczenie. Decydująca jest zatem rzeczywista wola stron. Podstawę prawną do stosowania w tym wypadku wykładni subiektywnej stanowi art. 65 § 2 k.c. Jeżeli okaże się, że strony nie przyjmowały tego samego znaczenia oświadczenia woli, konieczne jest przejście do drugiej, obiektywnej fazy wykładni, w której właściwy dla prawa sens oświadczenia woli ustala się na podstawie przypisania normatywnego, czyli tak, jak adresat sens ten rozumiał i rozumieć powinien. Za wiążące uznać trzeba w tej fazie takie rozumienie oświadczenia woli, które jest wynikiem starannych zabiegów interpretacyjnych adresata. Decydujący jest normatywny punkt widzenia odbiorcy, który z należytą starannością dokonuje wykładni zmierzającej do odtworzenia treści myślowych osoby składającej oświadczenie woli. Przeważa tu ochrona zaufania odbiorcy oświadczenia woli nad wolą, a ściślej nad rozumieniem nadawcy. Nadawca bowiem formułuje oświadczenie woli i powinien uczynić to w taki sposób, aby było ono zgodnie z jego wolą zrozumiane przez odbiorcę. Wykładnia obiektywna sprzyja pewności stosunków prawnych, a tym samym i pewności obrotu prawnego.

Dalej Sąd Najwyższy wyjaśnił w cytowanej uchwale, że w przypadku oświadczeń woli ujętych w formie pisemnej, czyli wyrażonych w dokumencie, to sens tych oświadczeń ustala się przyjmując za podstawę wykładni przede wszystkim tekst dokumentu. W procesie jego interpretacji podstawowa rola przypada językowym regułom znaczeniowym. Wykładni poszczególnych wyrażen dokonuje się z uwzględnieniem kontekstu, w tym także związków treściowych występujących między zawartymi w tekście postanowieniami. Uwzględnieniu podlegają również okoliczności, w jakich oświadczenie woli zostało złożone, jeżeli dokument obejmuje takie informacje, a także cel oświadczenia woli wskazany w tekście lub zrekonstruowany na podstawie zawartych w nim postanowień.

Tekst dokumentu - o czym już powiedziano - nie stanowi wyłącznej podstawy wykładni ujętych w nim oświadczeń woli składanych indywidualnie oznaczonym osobom. Pomimo ograniczeń dowodowych, które znalazły wyraz w treści art. 247 k.p.c., dopuszczalny jest dowód ze świadków lub z przesłuchania stron, jeżeli jest to potrzebne do wykładni niejasnych oświadczeń woli stron zawartych w dokumencie. W takim wypadku bowiem wspomniane dowody nie są skierowane przeciw osnowie dokumentu, a jedynie posłużyć mają jej ustaleniu w drodze wykładni (por. orzeczenia Sądu Najwyższego: z dnia 18 września 1951 r. C112/51, OSN 1952, poz. 70 oraz z dnia 4 lipca 1975 r. III CRN 160/75, OSPiKA 1977, poz. 6). W procesie wykładni zawartych w dokumencie oświadczeń woli składanych indywidualnie adresatom dopuszczalne jest zatem sięgnięcie do takich okoliczności towarzyszących złożeniu oświadczenia woli, które mogą być stwierdzone za pomocą pozadokumentowych środków dowodowych. Interpretacja oświadczenia woli w takim wypadku przebiega według ogólnych zasad kombinowanej metody wykładni. Wiążący prawnie sens oświadczenia woli ustala się więc mając w pierwszej kolejności na uwadze rzeczywistą wolę stron, a dopiero wtedy gdy nie da się jej ustalić, sens ten ustala się na podstawie przypisania normatywnego.

Prawidłowe przeprowadzenie wykładni zawartej przez strony umowy wymaga przeprowadzenia dowodów osobowych wskazanych przez strony, co – w świetle powyższych uwag – jest nie tylko dopuszczalne, ale w rozpoznawanej sprawie niezbędne. Postanowienia umowy, w tym jej § 3 ust. 2, nie są bowiem – wbrew opinii Sądu pierwszej instancji – całkowicie jasne. Nie wynika z literalnego brzmienia umowy, a zwłaszcza jej § 3 ust. 2 regulującego kwestie terminu wykonania umowy i § 8 regulującego termin „rozliczenia usługi”, w tak oczywisty sposób, jak przyjął Sąd pierwszej instancji, że określonym w umowie rezultatem, od osiągnięcia którego strony uzależniły wynagrodzenie, było uzyskanie akceptacji dokumentacji wytworzonej przez

powoda pod względem formalnym w ramach konkursu ogłoszonego w dniu 29 marca 2016 roku. Zwrócić należy uwagę, że przedmiot umowy był określony szeroko – powód w ramach umowy był zobowiązany do przygotowania dokumentacji składającej się z audytu energetycznego, dokumentacji projektowej oraz dokumentacji aplikacyjnej. Z treści umowy nie wynika też w żadnym razie, że terminy wskazane w § 3 dotyczą pierwszego konkursu ogłoszonego w ramach opisanego w tym postanowieniu projektu. Wątpliwości co do tej ostatniej kwestii są tym bardziej uzasadnione, że projekt obejmował 6 lat i w ramach tego projektu – na co wskazują dowody przeprowadzone w postępowaniu apelacyjnym – ogłoszony został następny konkurs, do którego pozwana aplikuje.

Konkludując, Sąd pierwszej instancji na skutek uchybień procesowych w zakresie postępowania dowodowego i naruszenia art. 65 k.c., polegającego na zaniechaniu dokonania wykładni umowy, z której wywodzone jest dochodzone w sprawie roszczenie, dokonał oceny prawnej tego roszczenia bez oparcia jej o właściwie ustaloną podstawę faktyczną i w sprawie zachodzi potrzeba poczynienia po raz pierwszy niezbędnych ustaleń faktycznych. Dodać trzeba, że Sąd pierwszej instancji nie tylko niewłaściwie, ale w ogóle nie poczynił ustaleń faktycznych w odniesieniu do drugiego z poddanych w tej sprawie pod osąd roszczeń, a mianowicie roszczenia o wynagrodzenie za pracę nie objętą umową, a także roszczenia o zwrot kosztów odzyskania należności, nie mówiąc o ocenie prawnej tych roszczeń.

Skorzystanie w takim wypadku z możliwości uzupełnienia postępowania dowodowego i poczynienia niezbędnych ustaleń przez Sąd drugiej instancji godziłoby w zasadę dwuinstancyjności postępowania sądowego, zagwarantowaną w art. 176 Konstytucji (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2016 r. V CZP 58/16, z dnia 24 lutego 2016 r. III PZ 2/16, z dnia 23 października 2015 r. V CZ 63/15). Postępowanie przed sądem drugiej instancji nie może zastępować rozpatrywania sprawy przed pierwszą instancją w tak istotnym zakresie, że staje się postępowaniem jednoinstancyjnym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 lipca 2016 r. V CZ 32/16, z dnia 27 maja 2015 r. II CZ 19/15).

Podsumowując, Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c., co uzasadniało uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd pierwszej instancji winien przeprowadzić pominięte dowody osobowe, a także w razie potrzeby inne dowody, dokonać wykładni umowy zgodnie z dyrektywami zawartymi w przepisach art. 65 k.c. i w oparciu o nią zrekonstruować jej treść, poczynić ustalenia faktyczne odnośnie do roszczenia o zapłatę wynagrodzenia za pracę nie objętą umową, i dopiero w oparciu o właściwie ustaloną podstawę faktyczną dokonać oceny prawnej.

Końcowo wskazać trzeba, że brak właściwie ustalonej podstawy faktycznej czyni przedwczesnym ustosunkowanie się przez Sąd Apelacyjny do podniesionych w apelacji zarzutów naruszenia prawa materialnego.

Z przedstawionych względów orzeczono jak w sentencji na mocy art. 386 § 4 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c.

(...)